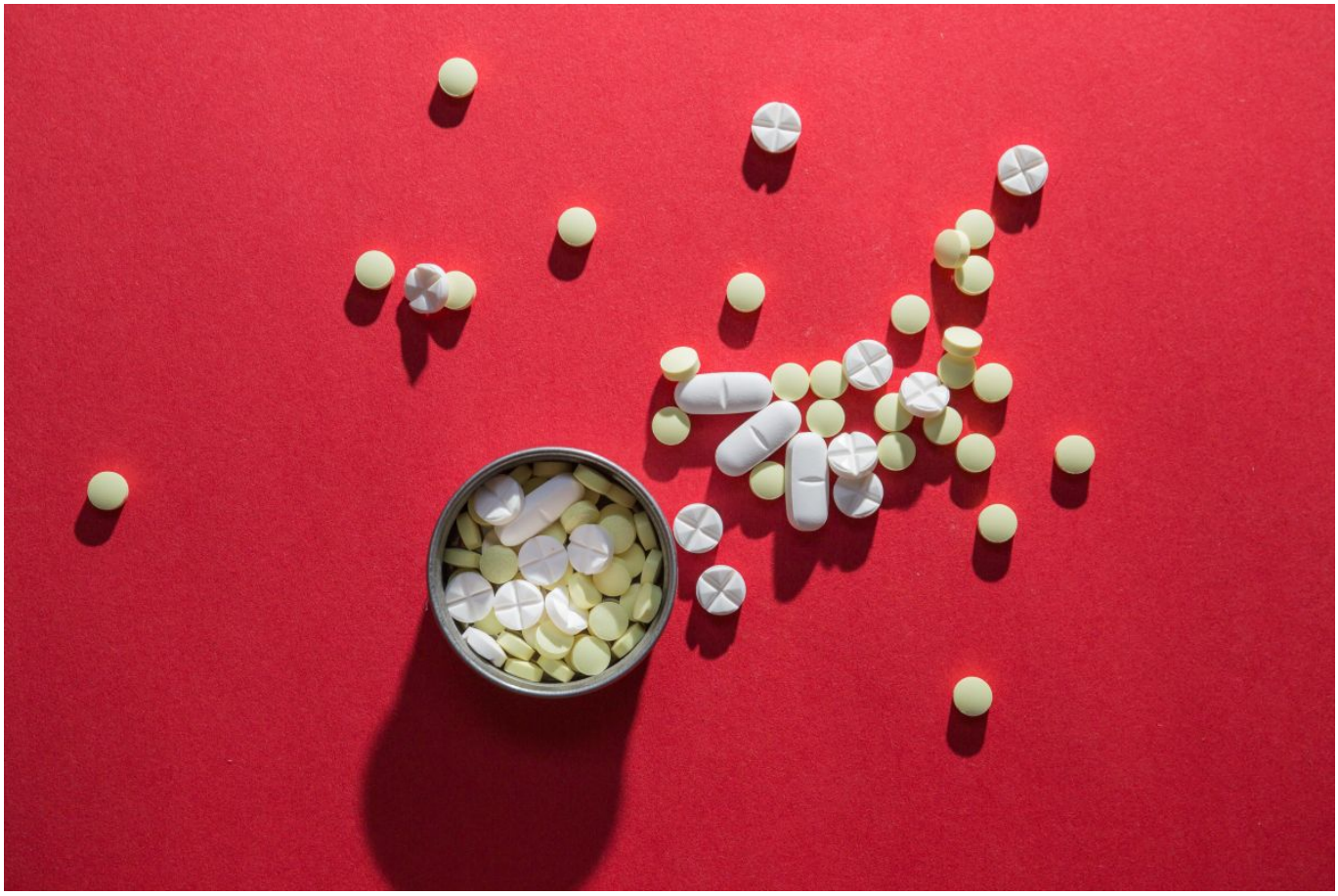
Rozdelenie benzodiazepínov, ich použitie a vedľajšie účinky

Zverejnené: 23. júla 2025 | Autor: Mgr. Hana Neuschlová

Benzodiazepíny sú triedou psychoaktívnych liekov známych pre svoje sedatívne, anxiolytické, myorelaxačné a antikonvulzívne vlastnosti. Pôsobia tak, že zosilňujú účinok neurotransmiteru kyseliny gama-aminomaslovej (GABA) na receptore GABA-A, čo má za následok upokojujúci účinok na centrálnu nervovú sústavu.

Rozdelenie benzodiazepínov

Benzodiazepíny sú kategorizované na základe ich trvania účinku na:

1. krátkodobo pôsobiace,
2. strednodobo pôsobiace,

3. dlhodobo pôsobiace.

Tieto kategórie pomáhajú určiť, ako dlho trvajú účinky lieku a ako sa používajú v klinickej praxi.

Krátkodobo pôsobiace benzodiazepíny

Medzi krátkodobo pôsobiace benzodiazepíny patria midazolam, oxazepam, cinolazepam.

Zvyčajne sa používajú na akútne úzkostné epizódy a navodenie spánku kvôli ich rýchlemu nástupu a krátkemu trvaniu.

Strednodobo pôsobiace benzodiazepíny

Medzi strednodobo pôsobiace benzodiazepíny patria alprazolam, lorazepam, nitrazepam.

Tieto sa často predpisujú pri úzkostných poruchách, záchvatoch paniky a nespavosti, pričom vyvažujú mierne trvanie účinku s účinnou úľavou od symptómov.

Benzodiazepíny s dlhodobým účinkom

Patria sem diazepam, klonazepam, chlordiazepoxid.

Používajú sa pri vážnych poruchách – chronickej úzkosti, epilepsii a odvykaní od alkoholu. Kvôli ich dlhšiemu trvaniu účinku, poskytujú predĺženú úľavu a zníženú frekvenciu dávkovania.

Každá kategória má špecifické klinické použitie na základe farmakokinetiky jednotlivých liekov, čím sa zabezpečí, že sú prispôsobené potrebám pacienta.

Použitie

Benzodiazepíny sa používajú pri rôznych zdravotných a psychiatrických stavoch v dôsledku ich sedatívnych a hypnotických, anxiolytických, myorelaxačných a antikonvulzívnych vlastností.

Používajú sa najmä na:

- úzkostné poruchy – Generalizovaná úzkostná porucha, Panická porucha, Sociálna úzkostná porucha,
- poruchy spánku – nespavosť (sú zvlášť účinné pri krátkodobej liečbe ťažkej nespavosti),
- záchvatové poruchy – epilepsia (používajú sa na akútne zvládnutie záchvatov a tiež ako dlhodobé antikonvulzívum),
- svalové kŕče – zmiernenie svalových kŕčov z rôznych príčin, vrátane roztrúsenej sklerózy a detskej mozgovej obrny,
- predoperačná a procedurálna sedácia – sedácia pri liečebných procedúrach (podáva sa pred chirurgickým zákrokom alebo určitými lekárskymi procedúrami na uvoľnenie pacientov a vyvolanie amnézie,
- epizódy akútnej úzkosti – krátkodobá úľava pri intenzívnych úzkostných epizódach, ako sú záchvaty paniky,
- Bipolárna porucha – používa sa na kontrolu agitovanosti a manických symptómov.

Vedľajšie účinky

Intenzita vedľajších účinkov benzodiazepínov sa môže líšiť v závislosti od konkrétneho lieku, dávkovania a dĺžky užívania.

Časté vedľajšie účinky

- Ospalosť a únava: pocit nezvyčajnej únavy alebo ospalosti.
- Závrat: pocit točenia hlavy alebo pocit nestability.
- Zmätenosť: ťažkosti s jasným myslením alebo so sústredením.
- Problémy s koordináciou: zhoršená motorika a rovnováha, čo môže zvýšiť riziko pádu.
- Rozmazané videnie: dočasné poruchy videnia.
- Zhoršenie pamäti: krátkodobá strata pamäti alebo ťažkosti s vytváraním nových spomienok.

Menej časté vedľajšie účinky

- Bolesti hlavy: občas sa môžu vyskytnúť bolesti hlavy.
- Sucho v ústach: pocit sucha v ústach.
- Nevoľnosť: pocit nevoľnosti od žalúdka.
- Zápcha: ťažkosti s črevným pohybom.

Závažné vedľajšie účinky

- Závislosť a abstinenčné príznaky: pri dlhodobom užívaní sa môže vyvinúť fyzická a psychická závislosť a abstinenčné príznaky môžu byť závažné, ak sa užívanie lieku preruší náhle (preto sa odporúča postupné znižovanie dávky).
- Respiračná depresia: spomalené dýchanie alebo ťažkosti s dýchaním (najmä ak sa užíva vo vysokých dávkach alebo v kombinácii s inými látkami tlmiacimi centrálny nervový systém, ako sú alkohol a opioidy).
- Zmeny nálady: zvýšené riziko depresie, podráždenosti alebo agitovanosti.
- Paradoxné reakcie: v zriedkavých prípadoch môžu benzodiazepíny spôsobiť zvýšenú úzkosť, nepokoj alebo dokonca agresivitu.
- Alergické reakcie: zriedkavo sa u niektorých jedincov môže vyskytnúť alergická reakcia, ktorá môže zahŕňať vyrážku, svrbenie, opuch alebo silné závraty.

Dlhodobé účinky

- Tolerancia: potreba vyšších dávok na dosiahnutie rovnakého účinku.
- Zvýšené riziko neurodegeneratívnych porúch: niektoré štúdie naznačujú možnú súvislosť medzi dlhodobým užívaním benzodiazepínov a zvýšeným rizikom demencie u starších dospelých.

Kvôli týmto potenciálnym vedľajším účinkom a rizikám sa benzodiazepíny vo všeobecnosti predpisujú na krátkodobé užívanie alebo podľa potreby a ich užívanie je starostlivo monitorované zdravotníckymi pracovníkmi.

Záver

Benzodiazepíny sú triedou psychoaktívnych látok, ktoré zvyšujú účinok neurotransmiteru GABA. Bežne sa

používajú na liečbu úzkostných porúch, nespavosti, epilepsie a ako sedatíva. Kvôli svojim vedľajším účinkom sa vo všeobecnosti predpisujú na krátkodobé použitie. Dlhodobé užívanie môže viesť k tolerancii a abstinenčným príznakom, ktoré si vyžadujú starostlivý lekársky dohľad.

Mgr. Hana Neuschlová